

УДК 342.924

**ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ АВТОМАТИЧНОЇ ФОТО- ТА ВІДЕОФІКСАЦІЇ
ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ.
ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

**THE INTRODUCTION IN UKRAINE OF THE AUTOMATIC PHOTO
AND VIDEO FIXING OF OFFENCES IN THE SPHERE OF SAFETY OF TRAFFIC.
PROBLEMS OF LEGISLATIVE PROVIDING**

Введенська В.В.,
*кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник,
начальник науково-дослідної лабораторії
Донецького юридичного інституту МВС України*

Стаття присвячена спробам запровадження в Україні автоматичної фото- та відеофіксації правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Автором досліджуються відповідні законодавчі акти. Аналізуються їх недоліки та причини скасування.

Ключові слова: безпека дорожнього руху, автоматична фото- та відеофіксація, притягнення до адміністративної відповідальності.

Стаття посвящена попыткам внедрения в Украине автоматической фото- и видеофиксации правонарушений в сфере обеспечения безопасности дорожного движения. Автором исследуются соответствующие законодательные акты. Анализируются их недостатки и причины отмены.

Ключевые слова: безопасность дорожного движения, автоматическая фото- и видеофиксация, привлечение к административной ответственности.

The article is devoted to attempts of introduction in Ukraine of the automatic photo and video fixings of offenses in the sphere of safety of traffic. The author investigates the relevant acts. Their shortcomings and the cancellation reasons are analyzed.

Key words: traffic safety, automatic photo, video fixing, bringing in to administrative responsibility.

Постановка проблеми. 16.01.2014 р. Верховною Радою України було зроблено чергову спробу запровадити автоматичну фото- та відеофіксацію правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього

руху шляхом прийняття Закону України № 723-VII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки до-

рожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі» (далі – Закон № 723-VII) [1].

Системи автоматичної фото- та відеофіксації порушень правил дорожнього руху успішно себе зарекомендували у багатьох країнах світу, таких як: Франція, Німеччина, Велика Британія, Італія, Австрія, Швейцарія, Нідерланди, Норвегія, Швеція, Росія, Китай та ін., отже використання світового досвіду забезпечення безпеки дорожнього руху, імплементація відповідних правових норм у національне законодавство є закономірним шляхом розвитку українського права.

Проблемні питання відповідальності за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху висвітлювали в своїх роботах вчені: Г.К. Голубева, Т.О. Гуржій, С.М. Гусаров, М.М. Долгополова, М.А. Микитюк, В.Й. Развадовський, О.Ю. Салманова, М.М. Стоцька, В.М. Шудрик, Х.П. Ярмакі та інші.

Водночас невдалі до тепер спроби впровадження в українське законодавство процедури автоматичної фото- та відеофіксації порушень Правил дорожнього руху актуалізують необхідність проведення наукових досліджень із цього питання.

Метою статті є аналіз законодавчих актів, спрямованих на запровадження в Україні автоматичної фото- та відеофіксації правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, визначення їх недоліків та причини скасування.

Перша спроба запровадити в Україні автоматичну фото- та відеофіксацію правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху відбулась у 2008 році. Законом України від 24.09.2008 № 586-VI Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху [2] Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [3] було доповнено статтею 14-1 (Відповідальність власників (співвласників) транспортних засобів).

Згідно з нею у разі фіксації правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху працюючими в автоматичному режимі спеціальними технічними засобами, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису чи засобами фото- і кінозйомки, до адміністративної відповідальності притягувались власники (співвласники) транспортних засобів.

Власникові (співвласникові) транспортного засобу надавалось десять днів з дня вручення постанови про накладення штрафу для того, щоб повідомити про наявність обставин, які свідчать про вчинення правопорушення іншою особою, яка володіла, користувалась або протиправно заволоділа зазначеним транспортним засобом.

На період перевірки цих обставин і встановлення особи, яка вчинила правопорушення, виконання постанови про накладення адміністративного стягнення зупинялось.

Крім того, статтю 258 КУпАП було доповнено положенням про те, що у разі виявлення адміністративного правопорушення у сфері забезпечення без-

пеки дорожнього руху, зафіксованого за допомогою працюючих в автоматичному режимі спеціальних технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису чи засобів фото- і кінозйомки, протокол про адміністративне правопорушення не складається, а постанову у справі про адміністративне правопорушення виноситься без участі особи, яка притягається до адміністративної відповідальності.

Рішенням Конституційного Суду України від 22 грудня 2010 року у справі за конституційним зверненням громадянина Багінського Артема Олександровича щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 14-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про адміністративну відповідальність у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху) вищезазначені законодавчі ініціативи визнані неконституційними [4].

Таким чином, прийняття Верховною Радою України Закону № 723-VII стало другою спробою узаконити автоматичну фото- та відеофіксацію правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

На зміну визнаній неконституційною статті 14-1 КУпАП законодавцем запропоновано статтю 14-2 (Відповідальність за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі). В статті 14-2 КУпАП відповідальність за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі (за допомогою технічних засобів, що дають змогу здійснювати фотозйомку та/або відеозапис без участі оператора), покладено на особу, за якою зареєстрований транспортний засіб. Якщо транспортний засіб зареєстрований за підприємством, установою, організацією, до адміністративної відповідальності притягається особа, яка керувала транспортним засобом у момент вчинення адміністративного правопорушення. А у разі реєстрації транспортного засобу за межами території України – особа, яка ввезла його на територію України.

Окрім доповнення Кодексу України про адміністративні правопорушення статтею 14-2, Закон № 723-VII вніс низку змін та доповнень як до згаданого кодексу, так і до Кодексу адміністративного судочинства України [5], Законів України «Про міліцію» [6] та «Про дорожній рух» [7].

Так, особі, за якою зареєстровано транспортний засіб, законодавець надав 10 днів з дня отримання постанови для сплатити штрафу або оскарження постанови у суді та доведення, що транспортний засіб або його номерний знак вибув з її володіння внаслідок протиправних дій інших осіб або у момент вчинення правопорушення за кермом була інша особа.

За адміністративні правопорушення, зафіксовані в автоматичному режимі, згідно до ст. 33 КУпАП в редакції Закону № 723-VII, передбачено адміністративне стягнення у вигляді штрафу у мінімальному розмірі, передбаченому КУпАП за вчинення відповідного адміністративного правопорушення.

У разі, якщо особа протягом п'яти днів з дня отримання постанови про накладення штрафу по справі

про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, яке зафіксовано в автоматичному режимі, сплатить п'ятдесят відсотків штрафу, визначеного у такій постанові, постанова вважається виконаною (ст. 307 КУпАП в редакції Закону № 723-VII).

Законом, що досліджується, запроваджено автоматичну фото- та відеофіксацію лише окремих правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху:

- перевищення обмежень швидкості руху;
- проїзд на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху;
- порушення встановленої для транспортних засобів заборони рухатися тротуарами чи пішохідними доріжками;
- виїзд на смугу зустрічного руху;
- порушення правил руху через залізничні переїзди.

Передбачено, що інформація про вчинене правопорушення, згідно до ст. 53-1 Закону України «Про дорожній рух» в редакції Закону № 723-VII, передається від технічного засобу, який зафіксував правопорушення в автоматичному режимі, безпосередньо до центрів обробки інформації, які створюються у структурі підрозділу Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС), що забезпечує безпеку дорожнього руху, на підставі наказу МВС.

Посадова особа підрозділу МВС, що забезпечує безпеку дорожнього руху, встановлює особу, зазначену у частині першій цієї статті, на підставі даних автоматизованої інформаційної системи зазначеного підрозділу. Автоматизована інформаційна система також забезпечує складання процесуальних документів, які підписуються посадовою особою підрозділу МВС, що забезпечує безпеку дорожнього руху, та направляються фізичній особі або керівнику юридичної особи, за якими зареєстровано транспортний засіб, разом із фотознімком цього транспортного засобу у момент вчинення правопорушення.

Зображення і/або відеозапис транспортного засобу у момент вчинення правопорушення також розміщується на веб-сайті, визначеному МВС, із забезпеченням доступу до них особам, які притягаються до відповідальності.

Таким чином, у Законі № 723-VII закладено базис для досягнення його основної мети – зменшення кількості ДТП та загиблих у них людей [8].

Але й друга спроба узаконити автоматичну фото- та відеофіксацію правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху не стала вдалою. 28.01.2014 Верховна Рада України визнала Закон № 723-VII таким, що втратив чинність [9].

У пояснювальній записці до відповідного законопроекту зазначено, що прийняття Закону № 723-VII відбувалося з порушенням Конституції України, норм Регламенту Верховної Ради та процедур, без будь-якого обговорення та реального підрахунку голосів [10].

Висновки. На підставі зазначеного можна зробити висновок, що за дотримання встановленої процедури розгляду законодавчої ініціативи, що передбачались Законом № 723-VII, будуть реалізовані повторно. Наразі існує ризик того, що доопрацьовані форми відбудеться без доопрацювання змісту.

Водночас аналіз положень Закону № 723-VII дає підстави стверджувати, що запроваджуваний ним адміністративно-правовий механізм притягнення до відповідальності за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, порушує презумпції та принципи провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Так, звертають на себе увагу:

- неконституційність покладення обов'язку доведення власної невинуватості на власника транспортного засобу, зафіксованого приладами фото- та відеофіксації в автоматичному режимі під час скоєння правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;
- неконституційність позбавлення особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, права на юридичну допомогу та інших прав, передбачених ст. 268 КУпАП;
- незаконність тимчасового обмеження права виїзду з України іноземців та осіб без громадянства, які скоїли адміністративне правопорушення;
- безпідставність визначення власника транспортного засобу як спеціального суб'єкту адміністративного правопорушення;
- безпідставність застосування особливого порядку провадження у справах про адміністративні правопорушення залежно від способу отримання доказів.

Очевидно, що застосування правових норм, про які йдеться, спровокує чисельні скарги на дії та рішення посадовців, котрі застосовуватимуть ці правові норми, наслідком чого стане скасування останніх.

Необхідним є розроблення нового адміністративно-правового механізму притягнення до відповідальності за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, який би концептуально відрізнявся від раніше запроваджуваних, відповідав Конституції України та правовим нормам, що існують у чинному законодавстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі [Електронний ресурс] : Закон України від 16 січня 2014 року № 723-VII. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/723-vii>.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху [текст] : Закон України від 24.09.2008 № 586-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 10–11. – Ст. 137.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=5&nreg=80731-10>.

4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Багінського Артема Олександровича щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 14-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про адміністративну відповідальність у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху) [Електронний ресурс] : від 22 грудня 2010 року № 23-рп/2010. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-10>.

5. Кодекс адміністративного судочинства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

6. Про міліцію [Електронний ресурс] : Закон України від 20.12.1990 № 565-XII. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/565-12>.

7. Про дорожній рух [Електронний ресурс] : Закон України від 30.06.1993 № 3353-XII. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>.

8. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=3855&skl=8.

9. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України [Електронний ресурс] : Закон України від 28 січня 2014 року № 732-VII. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/732-18/para2#n2>.

10. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=49598.